

Wpływ immobilizacji bakterii na szybkość rozkładu organicznych związków węglowych

Irena Wojnowska-Baryła
Akademia Rolniczo-Techniczna
Olsztyn

1. Wstęp

W ostatnich latach prowadzono szereg badań nad zastosowaniem immobilizowanych mikroorganizmów w oczyszczaniu ścieków oraz w procesach odnowy wody. Nilsson i in. (1) zastosowali do usuwania azotanów z wody pitnej *Pseudomonas denitrificans* inkludowane w żelu alginianowym. Tam i in. (2) zastosowali immobilizowane glony *Chlorella vulgaris* do usuwania fosforu ze ścieków. Badania nad wykorzystaniem bakterii immobilizowanych metodą inkluzji w procesach nityfikacji prowadzili między innymi Tramper, Grootjen (3), Wijffels i in. (4). Deguchi, Kashiwaya (4) wykorzystali w procesach nityfikacji biomasę bakterii unieruchomioną na poliuretanie.

O praktycznym wykorzystaniu immobilizowanych mikroorganizmów do biodegradacji decyduje aktywność enzymatyczna immobilizowanej biomasy oraz szybkość rozkładu organicznych związków węglowych. W procesach biodegradacji z zastosowaniem immobilizowanych bakterii na całkowitą szybkość rozkładu związków organicznych wpływa tempo procesów cząstkowych, tj. dyfuzji zewnętrznej i wewnętrznej oraz reakcji biochemicznej (6). Parametry cząstkowych równań szybkości reakcji rozkładu nie zawsze jednoznacznie wskazują na charakter ograniczeń całkowitej szybkości tej reakcji. Stąd konieczność wyznaczenia wartości stałych wskazujących na wzajemne zależności między parametrami równań cząstkowych procesu rozkładu. W tym celu dla układów heterogenicznych można zastosować liczbę Damkohlera, moduł Thiela i liczbę Biota, które pozwalają na interpretację wpływu procesów przenoszenia masy i szybkości reakcji biochemicznej na całkowitą szybkość rozkładu substratu.

Wykorzystanie immobilizowanych biokatalizatorów w procesach uzdatniania wody i oczyszczania ścieków wymaga przyjęcia sposobu obliczania szybkości rozkładu związków organicznych i charakteryzowania immobilizowanych

biokatalizatorów na podstawie uzyskanych parametrów równań szybkości rozkładu związków organicznych.

Celem pracy było przeprowadzenie analizy wpływu immobilizacji bakterii metodą inkluzji na szybkość rozkładu związków organicznych w warunkach nieprzepływowym.

W badaniach wykorzystano wolne i inkludowane w alginianie bakterie *Pseudomonas* sp. 190 i 191 oraz *Alcaligenes* sp. T-186 zdolne do rozkładu laktozy, kazeiny i tłuszczu mlekowego. Na podstawie wyników badań rozkładu związków organicznych przez immobilizowane bakterie *Pseudomonas* sp. 190 i 191 oraz *Alcaligenes* sp. T-186 wyznaczono parametry równań cząstkowych (K_m , r_{max} , k_{L2} , C_s , D_{ef} , C^*) składających się na całkowitą szybkość rozkładu związków organicznych przez immobilizowane bakterie. Określono również wpływ procesów przenoszenia masy na całkowitą szybkość rozkładu przy zastosowaniu jako kryterium liczby Damkohlera, modułu Thiela, współczynnika efektywności oraz współczynnika wykorzystania katalizatora.

2. Metodyka badań

Inoculum szczepów bakterii: *Pseudomonas* sp. 190, *Pseudomonas* sp. 191 oraz *Alcaligenes* sp. T-186 uzyskano przez 3-krotne pasażowanie szczepów na pożywkę bulionowej z dodatkiem 4% glukozy w temp. 30°C przez 18 h. Hodowlę biomasy bakterii prowadzono dodając do 100 cm³ pożywki bulionowej z dodatkiem 4% glukozy inoculum w ilości 1 cm³, a następnie inkubując w temp. 30°C przez 18 h. Biomase bakterii oddzielano od pożywki przez wirowanie przy 15 tys. obr./min/0°C i przechowywano w wodzie jałowej w temperaturze 4°C.

Zmieszana w stosunku objętościowym 1:1:1 biomase bakterii *Pseudomonas* sp. 190, *Pseudomonas* sp. 191 i *Alcaligenes* sp. T-186 łączono z 2% roztworem alginianu sodowego firmy Sigma o lepkości 2% roztworu w temp. 25°C wynoszącej 3500 cps, a następnie utwardzano przez wstrzykiwanie do 0,02 M roztworu CaCl₂, uzyskując ziarna o średnicy 2 mm. W celu zwiększenia mechanicznej wytrzymałości nośnika, ziarna alginianowe z inkludowaną biomasą bakterii przetrzymywano przez 2 h w roztworze CaCl₂. Stężenie inkludowanej biomasy w ziarnach alginianowych wynosiło 1,25%.

Do badań zastosowano reaktory napowietrzane dyfuzorami, działające w sposób okresowy, o pojemności użytkowej 2 dm³. Stężenie tlenu rozpuszczalnego w reaktorze wynosiło 2 mg O₂/dm³. Badania prowadzono w czterech seriach pomiarowych dla założonych stężeń początkowych związków organicznych wyrażonych wartością ChZT, wynoszących: 170, 400, 700, 1000 mg O₂/dm³.

Stężenie początkowe wolnych i immobilizowanych bakterii w reaktorach w badanych seriach było stałe i wynosiło 1,25 g sm/dm³. Badania prowadzono równolegle w dwóch reaktorach, zawierających:

— immobilizowane w alginianie komórki *Pseudomonas* sp. 190 i 191 oraz *Alcaligenes* sp. T-186,

— wolne komórki *Pseudomonas* sp. 190, 191 oraz *Alcaligenes* sp. T-186.

Do badań, jako źródło węgla organicznego, wykorzystywano ścieki o następującym składzie: cukier mlekowy — 0,2 g/dm³, białka mleka — 0,2 g/dm³, tłuszcz mlekowy — 0,3 g/dm³, ChZT — 130 g O₂/dm³, sucha pozostałość ogólna — 1,5 g/dm³, sucha pozostałość mineralna — 0,5 g/dm³. W zależności od badanego stężenia związków organicznych ścieki rozcieńczano wodą.

3. Omówienie i dyskusja wyników

W celu określenia wpływu procesów dyfuzji na szybkość rozkładu związków organicznych przez immobilizowane bakterie przeprowadzono badania technologiczne w reaktorze okresowym o pełnym wymieszaniu. Uzyskane dane odnoszono do wyników biodegradacji związków organicznych przez wolne bakterie *Pseudomonas* sp. 190 i 191 oraz *Alcaligenes* sp. T-186.

Przyjęto założenie, że szybkość reakcji r wolnych bakterii równa jest szybkości reakcji biochemicznych:

$$r = r_b = - \frac{dC}{dt} = \frac{r_{max} \cdot C_b}{K_m + C_b} \quad [1]$$

Analizując szybkości rozkładu związków organicznych przez immobilizowane bakterie rozważono następujące przypadki:

- szybkość reakcji zależy jedynie od tempa reakcji biochemicznych, wówczas wartości parametrów kinetycznych r_{max} , K_m są równe wartościom uzyskanym przez wolne bakterie,
- procesy przenoszenia masy wpływają na zmianę wartości parametrów r_{max} , K_m .

W tabeli 1 przedstawiono wartości parametrów kinetycznych r_{max} i K_m uzyskanych przez: wolne oraz przez immobilizowane bakterie.

TABELA 1
PORÓWNANIE WARTOŚCI PARAMETRÓW KINETYCZNYCH r_{max} , K_m
DLA ROZKŁADU SUBSTRATU PRZEZ WOLNE I IMMOBILIZOWANE BAKTERIE

Wolne bakterie		Immobilizowane bakterie	
K_m mg O ₂ /dm ³	r_{max} mg O ₂ /h	K_m mg O ₂ /dm ³	r_{max} mg O ₂ /h
840	360	1200	360

Wzrost wartości K_m wynikał z obniżenia się całkowitej szybkości reakcji. Założono zatem, że w przypadku inkludowanych w alginianie bakterii cał-

kowita szybkość reakcji mogła być ograniczona dyfuzją substratu na granicy faz. Założono, że czynnikiem ograniczającym całkowitą szybkość reakcji inkludowanych bakterii było stężenie substratu na granicy faz roztwór — nośnik C_s , a nie stężenie substratu w reaktorze C_b jak w przypadku wolnych bakterii. Stąd równanie szybkości reakcji przyjęło postać:

$$r_{ef} = r_{max} \cdot \frac{C_s}{K_m + C_s} \quad [2]$$

Porównując równania [1] i [2] obliczono wartość C_s :

$$C_s = K_m \cdot \frac{C_b}{K_{m_{poz}}} \quad [3]$$

Według Horvath, Engasser (6) wzrost wartości K_m jest następstwem ograniczeń szybkości reakcji procesami dyfuzji zewnętrznej i wewnętrznej.

Wpływ szybkości dyfuzji zewnętrznej i wewnętrznej substratu na szybkość reakcji immobilizowanych bakterii może być wyrażony wartością współczynnika efektywności. W przypadku gdy η_e równe jest jedności, to szybkość rozkładu kontrolowana jest przez reakcje biochemiczne. Fink i in. (7) definiują współczynnik efektywności następująco:

$$\eta_e = \frac{r_{ef}}{r} \quad [4]$$

gdzie:

η_e — współczynnik efektywności [bezw.],

r — szybkość reakcji wolnych bakterii [$\text{mg O}_2/\text{dm}^3 \cdot \text{h}$],

r_{ef} — szybkość reakcji immobilizowanych bakterii [$\text{mg O}_2/\text{dm}^2 \cdot \text{h}$].

W tabeli 2 przedstawiono wartości współczynnika efektywności immobilizowanych bakterii.

TABELA 2
WSPÓLCZYNNIK EFEKTYWNOŚCI REAKCJI η_e IMMOBILIZOWANYCH BAKTERII

Immobilizowane bakterie
0,61
0,64
0,70
0,75

Następnie, wyznaczono parametry szybkości dyfuzji zewnętrznej oraz przeprowadzono analizę wpływu procesów przenoszenia masy na szybkość rozkładu związków organicznych przez immobilizowane komórki bakterii.

Uzyskane w równaniu Michaelisa wartości stałej K_m dla związków organicznych rozkładanych przez immobilizowane bakterie są wyższe niż dla wolnych bakterii, można zatem przypuszczać, że całkowita szybkość rozkładu była ograniczona szybkością dyfuzji zewnętrznej r_{dz} .

W tym przypadku:

$$r_{ef} = r_{dz} = k_{L2} \cdot C_b \quad [5]$$

gdzie:

$$r_{ef} = \frac{r_{ef}}{A} \quad [6]$$

r_{ef} — szybkość reakcji na jednostkę powierzchni ziaren nośnika [$\text{mg O}_2/\text{dm}^2 \cdot \text{h}$],
 A — powierzchnia całkowita ziaren nośnika [dm^2].

Przyjmując, że szybkość dyfuzji substratu na granicy faz roztwór — powierzchnia nośnika jest równa szybkości reakcji biochemicznej inkludowanych bakterii otrzymujemy:

$$r_{max'} \cdot \frac{C_s}{K_m + C_s} = k_{L2} \cdot (C_b - C_s) \quad [7]$$

gdzie:

$r_{max'}$ — maksymalna szybkość reakcji na jednostkę powierzchni ziarna nośnika [$\text{mg}/\text{dm}^2 \cdot \text{h}$].

W tabeli 3 zestawiono wartości współczynnika przenoszenia masy k_{L2} oraz stężenia substratu na powierzchni ziarna biokatalizatora C_s .

TABELA 3
 WYZNACZONE PARAMETRY SZYBKOSCI DYFUZJI ZEWNĘTRZNEJ:
 WSPÓLCZYNNIK PRZENOSZENIA MASY k_{L2} , STĘŻENIE SUBSTRATU NA GRANICY FAZ C_s

Immobilizowane bakterie	
C_s $\text{mg O}_2/\text{dm}^3$	k_{L2} dm/h
99,0	0,186
194,8	0,175
392,0	0,157
614,8	0,147

Do analizy wpływu dyfuzji zewnętrznej na szybkość reakcji biochemicznych zastosowano bezwymiarową wielkość — liczbę Damkohlera (Da).

$$Da = \frac{r_{max}}{k_{L2} \cdot K_m} \quad [8]$$

gdzie:

Da — liczba Damkohlera [wielkość bezwymiarowa].

Na podstawie analizy zależności między współczynnikiem efektywności a liczbą Da dla danej wartości stosunku C_b/K_m , Moser (8) wykazał, że gdy $\eta_e = 1$ to całkowita szybkość reakcji zależy od szybkości reakcji biochemicznej. Natomiast wpływ dyfuzji zewnętrznej na całkowitą szybkość reakcji wzrasta wraz ze wzrostem liczby Da powyżej wartości liczby Da_{lim} . Wartość Da_{lim} wyznacza granicę, od której należy rozpatrywać wpływ procesów przenoszenia masy na całkowitą szybkość reakcji w układach heterogenicznych.

W doświadczeniu wyznaczono wartości liczby Da_{lim} zakładając, że dla obliczonej wartości należy rozpatrywać wpływ dyfuzji zewnętrznej na całkowitą szybkość rozkładu substratu przez immobilizowane bakterie.

$$Da_{lim} = \frac{1}{1 + Da} \quad [9]$$

W tabeli 4 przedstawiono obliczone wartości liczby Da oraz Da_{lim} dla badanych stężeń początkowych związków organicznych, wyrażonych jako stosunek C_b/K_m .

TABELA 4
PARAMETRY OKREŚLAJĄCE WPŁYW DYFUZJI ZEWNĘTRZNEJ NA CAŁKOWITĄ SZYBKOŚĆ REAKCJI

Immobilizowane bakterie	
Da	Da_{lim}
0,770	0,560
1,370	0,420
1,530	0,400
1,710	0,370

Otrzymane wyniki pozwalają przypuszczać, że o ograniczeniach procesami dyfuzji zewnętrznej w zakresie badanych stężeń decyduje stężenie związków organicznych na granicy roztwór — powierzchnia nośnika.

Inkluzja bakterii wewnątrz nośnika powoduje, że cząsteczki muszą dyfundować w porach nośnika, by być dostępnymi do rozkładu. Stężenie zwią-

ków organicznych wewnątrz nośnika decyduje o szybkości reakcji biochemicznych bakterii inkludowanych. W celu wyznaczenia stężenia związków organicznych w masie ziarna alginianowego z inkludowaną biomasa bakterii wykorzystano następujące równanie:

$$D_{eff} \cdot \frac{d^2 C^*}{dx^2} = \frac{r_{max'} \cdot C^*}{K_m + C^*} \quad [10]$$

gdzie:

C^* — stężenie substratu w ziarnie biokatalizatora [$\text{mg O}_2/\text{dm}^3$],

D_{eff} — współczynnik dyfuzji wewnętrznej [cm^2/s],

$r_{max'}$ — maksymalna szybkość reakcji przypadająca na jednostkę objętości ziarna [$\text{mg O}_2/\text{dm}^3 \cdot \text{h}$],

x — odległość od powierzchni ziarna [mm].

Rozwiązując równanie 10 przy warunkach początkowych:

$$C^* = C_s \quad \text{dla } x = 0$$

$$\frac{dC^*}{dx} = 0 \quad \text{dla } x = l$$

uzyskuje się postać:

$$C^* = C_s \cdot \frac{\cosh[a \cdot (L - x)]}{\cosh \cdot (L \cdot a)} \quad [11]$$

gdzie :

$$a = \frac{r_{max'}}{D_{eff} \cdot K_m}$$

Równanie [11] pozwala na obliczenie stężenia związków organicznych wewnątrz ziarna o średnicy równej L .

Zależność między szybkością dyfuzji wewnętrznej r_i a stężeniem na powierzchni nośnika C_s wyraża się wzorem:

$$r_i = \frac{r_{max'}}{\chi_i} \cdot C_s \quad [12]$$

gdzie:

χ_i — wyraża zależność między wartością modułu Thiela a wartością parametru równania Michaelisa-Menten K_m .

$$\chi_i = \frac{K_m \cdot \Phi}{\tanh \Phi} \quad [13]$$

gdzie Φ jest modułem Thiele'a zdefiniowanym następująco:

$$\Phi = L \cdot \sqrt{\frac{r_{max'}}{D_{eff} \cdot K_m}} \quad [14]$$

Podstawiając równanie [12] do równania [14] otrzymujemy:

$$r_i = \frac{r_{max'} \cdot \tanh \Phi}{K_m \cdot \Phi} \cdot C_s \quad [15]$$

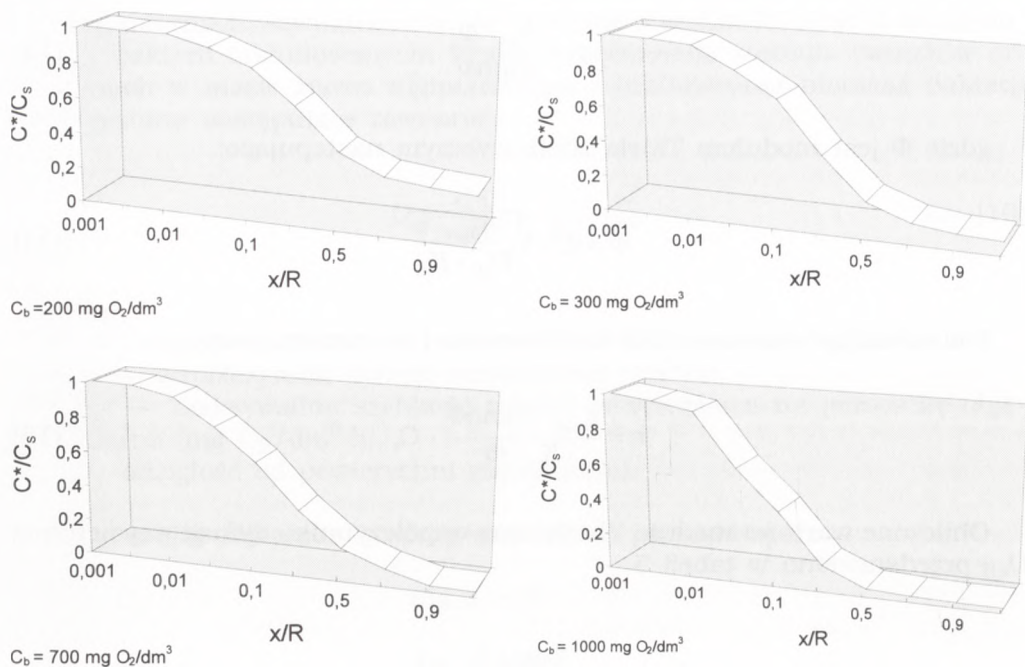
Obliczone wartości modułu Thiele'a oraz współczynnika dyfuzji wewnętrznej D_{eff} przedstawiono w tabeli 5.

TABELA 5
WYZNACZONE WARTOŚCI WSPÓŁCZYNNIKA DYFUZJI WEWNĘTRZNEJ D_{eff} I MODUŁU THIELE'A Φ

Immobilizowane bakterie		
C_s mg O_2/dm^3	D_{eff} cm^2/s	Φ bezw.
99,0	$1,08 \cdot 10^{-7}$	0,99
194,8	$2,9 \cdot 10^{-8}$	1,48
392,0	$2,7 \cdot 10^{-8}$	1,58
614,8	$2,6 \cdot 10^{-8}$	1,73

Wzrost stężenia związków organicznych na powierzchni ziarna alginianowego powodował spadek wartości współczynnika dyfuzji wewnętrznej D_{eff} . Wyznaczenie wartości współczynnika D_{eff} dla związków organicznych dyfundujących w ziarnie z inkludowaną biomasą pozwoliło na obliczenie stężenia lokalnego związków organicznych w ziarnie nośnika. Stężenie związków organicznych wewnątrz nośnika przedstawiono na rysunku 1, jako zależność między stosunkiem stężenia związków organicznych w ziarnie do stężenia na powierzchni $f(y) = (C^*/C_s)$ a stosunkiem odległości od powierzchni do promienia ziarna $f(x) = (x/R)$. Krzywe rozkładu stężenia substratu wewnątrz ziarna alginianowego o stężeniu immobilizowanej biomasy 1,25% sm wskazują, że wzrost stężenia substratu na powierzchni ziarna z 99 do 614,8 mg O_2/dm^3 oraz spadek wartości współczynnika D_{eff} z $1,08 \cdot 10^{-7}$ do $2,6 \cdot 10^{-8}$ cm^2/s powodowały zmniejszenie się dostępności związków organicznych wraz ze wzrostem odległości od powierzchni ziarna. W odległości równej stosunkowi $x/R = 0,5$ stężenie lokalne substratu C^* wynosiło w zależności od stę-

Rys. 1. Zmiany stężenia związków organicznych wewnątrz ziarna alginianowego z inkludowaną biomasą bakterii w zależności od odległości od powierzchni ziarna (x/R).

żenia związków organicznych na powierzchni ziarna (tab. 5) odpowiednio: 40,8, 35,7, 28,8, 11,3 $\text{mg O}_2/\text{dm}^3$.

Parametrem charakteryzującym opór nośnika wobec dyfundującego substratu jest moduł Thiele. Stężenie związków organicznych na granicy faz wpływało na wartości modułu Thiele (tab. 5). Dostępność związków organicznych wewnątrz nośnika była czynnikiem ograniczającym szybkość przemian biochemicznych.

Do analizy wpływu dyfuzji wewnętrznej na szybkość reakcji biochemicznych bakterii inkludowanych w alginianie, wprowadzono współczynnik wykorzystania katalizatora E . Dla wartości $E = 1$ szybkość reakcji rozkładu w nośniku nie jest ograniczona oporem wewnętrznym wobec dyfundującego substratu.

$$E = \frac{\tanh\Phi}{\Phi} \quad [16]$$

gdzie:

E — współczynnik wykorzystania katalizatora [wartość bezwymiarowa],

Φ — współczynnik Thiele [wartość bezwymiarowa].

Wartości współczynników wykorzystania katalizatora E w zależności od stężenia związków organicznych na powierzchni nośnika (tab. 5) kształtowały się następująco: 0,76, 0,6, 0,58, 0,54.

4. Podsumowanie

Przeprowadzone badania pozwoliły na określenie wpływu immobilizacji na szybkość rozkładu związków organicznych oraz na wyznaczenie parametrów szybkości rozkładu organicznych związków węglowych przez bakterie inkluowane w alginianie.

Wpływ procesów przenoszenia masy na szybkość rozkładu substratu przez immobilizowane bakterie określono opierając się na następujących założeniach:

$$r_{ef} = f(r_{max}, k_{L2}, D_{eff})$$

W warunkach występującego ograniczenia szybkości procesami dyfuzji zewnętrznej i wewnętrznej, efektywna szybkość rozkładu organicznych związków przez immobilizowane bakterie wyrażono jako:

$$r_{ef} = r \cdot \eta_e,$$

a współczynnik efektywności:

$$\eta_e = r_{ef} / r$$

Przy wystąpieniu ograniczenia szybkości reakcji rozkładu transportem na granicy faz roztwór-powierzchnia ziarna, współczynnik efektywności był funkcją liczby Damkohlera (Da), której wartość została obliczona z równania:

$$Da = \frac{r_{max}}{K_m \cdot k_{L2}}$$

Natomiast przy wystąpieniu ograniczeń szybkości reakcji transportem wewnętrznym, współczynnik efektywności był funkcją modułu Thiele (Φ):

$$\Phi = L \sqrt{\frac{r_{max'}}{D_{eff} \cdot K_m}}$$

Wyznaczenie wartości liczby Da oraz modułu Thiele umożliwiło określenie wpływu: dyfuzji wewnętrznej na szybkość reakcji rozkładu, parametrów technologicznych, takich jak: wielkość ziarna, ilości ziaren w objętości reaktora, stężenie immobilizowanej biomasy w nośniku, a także szybkości rozkładu organicznych związków węglowych przez immobilizowane bakterie.

Symbole

Φ — moduł Thiele [bezw.],

η_e — współczynnik efektywności [bezw.],

- A — powierzchnia ziaren nośnika [dm²],
 C^* — stężenie substratu w ziarnie [mg O₂/dm³],
 C_b — stężenie substratu w reaktorze [mg O₂/dm³],
 C_s — stężenie substratu na granicy faz roztwór-powierzchnia nośnika [mgO₂/dm³],
 D_a — liczba Damkohlera [bezw.],
 D_{eff} — współczynnik dyfuzji wewnętrznej [cm²/s],
 E — współczynnik wykorzystania katalizatora [bezw.],
 K — współczynnik aktywności oddechowej [mg O₂/mg sm·h],
 k_{L2} — współczynnik przenoszenia masy [dm/h],
 K_m — stała nasycenia równa stężeniu substratu, dla którego szybkość reakcji jest równa połowie szybkości maksymalnej [mg O₂/dm³],
 $K_{m,poz}$ — stała nasycenia w równaniu kinetycznym rozkładu substratu przez immobilizowane komórki bakterii [mg O₂/dm³],
 r — szybkość reakcji wolnych bakterii [mg O₂/dm³·h],
 r_b — szybkość reakcji biochemicznego rozkładu [mg O₂/dm³·h],
 r_{dz} — szybkość dyfuzji substratu do powierzchni biokatalizatora [mg O₂/dm²·h],
 r_{ef} — całkowita szybkość reakcji przypadająca na jednostkę powierzchni ziarna biokatalizatora [mg/dm²·h],
 r_{max} — maksymalna szybkość reakcji biochemicznego rozkładu [mg O₂/dm³·h],
 $r_{max'}$ — maksymalna szybkość reakcji przypadająca na jednostkę powierzchni ziarna biokatalizatora [mg/dm²·h],
 $r_{max''}$ — maksymalna szybkość reakcji przypadająca na jednostkę objętości ziarna [mg O₂/dm³·h],
 x — odległość od powierzchni ziarna [mm],
 L — średnica ziarna [mm],
 R — promień ziarna [mm].

Literatura

1. Nilsson I., Ohlson S., Hagstrom L., Molin N., Mosbach K., (1980), *European Journal of Applied Microbiol. and Biotechnol.*, 14, 261-274.
2. Tam N. F. Y., Lau P. S., Wong Y. S., (1994), *Wat. Sci. Tech.*, 30, 369-374.
3. Tramper J., Grootjen D. R. J., (1986), *Enzyme Microbial Technology*, 8, 477-480.
4. Wijffels R. H., Leenen E. J. T. M., Tramper J., (1993), *Wat. Sci. Tech.*, 27, 233-240.
5. Deguchi H., Kashiwaya M., (1994), *Wat. Sci. Tech.*, 30, 143-149.
6. Horvath C., Engasser J. M., (1974), *Biotech. Bioeng.*, 16, 909-923.
7. Fink D. J., Tsungyen N., Schultz J. S., (1973), *Biotech. Bioeng.*, 15, 879-888.
8. Moser A., (1988), *Bioprocess technology. Kinetics and reactors*, Springer-Verlag.

The influence of immobilization on the overall rate of substrate biodegradation by bacterial cells

Summary

The paper includes the results of mass transfer influence on the overall rate of substrate biodegradation by bacterial cells immobilized in alginate gel. The overall rate of substrate biodegradation by immobilized bacteria is the function of the following parameters: $r_{ef} = f(r_{max}, k_{L2}, D_{eff})$.

The results indicate that overall ratio of substrate biodegradation by immobilized bacteria is limited by external and internal transport. The effectiveness of the substrate biodegradation depends on the value of overall effectiveness factor. When limiting the overall rate of substrate

biodegradation by the diffusion in a phase liquid-beads surface, the effectiveness factor is the function of Damkohler number. In the case of the internal diffusion limiting the overall rate of substrate biodegradation by immobilized bacteria the effectiveness factor depends on the Thiel number.

Key words:

alginate gel, biodegradation, immobilized bacteria.

Adres do korespondencji:

Irena Wojnowska-Baryła, Katedra Chemii i Technologii Wody i Ścieków,
Akademia Rolniczo-Techniczna, 10-957 Olsztyn-Kortowo, bl. 47.